

ФАХОВІ (ГЕОГРАФІЧНІ) ЗНАННЯ – ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ

Сучасна теорія та практика базової і повної середньої освіти потребує від учителя географії глибоких системних знань в об'ємі конкретної навчальної дисципліни, оволодіння системою понять, яка складає її зміст, знаннями про предмети і явища людського суспільства та прийомами навчальної роботи з учнями тощо. Саме такі знання опановують студенти в процесі вивчення циклу фундаментальних та спеціальних географічних дисциплін, що забезпечує їх фахову спеціалізацію.

За нашими дослідженнями було встановлено, що труднощі, які виникають у студентів під час опанування професійно орієнтованими дисциплінами пов'язані зі зменшенням кількості годин на їх вивчення, формальним відношенням викладачів до запровадження основ Болонського процесу (дворівневі індивідуалізовані навчальні плани, асинхронна система навчання, накопичувальна кредитна система, розширена шкала оцінювання знань, активізація самостійної роботи студентів); з недостатнім засвоєнням фундаментальної складової даного фаху в шкільній освіті. М.Г.Криловець визначив суперечності, що стають на заваді до високого рівня фахової підготовки вчителя географії: між метою географічної освіти вчителя і сукупністю способів її реалізації у педагогічному університеті; недостатнім і zdeформованим у минулому загальноукраїнознавчим компонентом краєзнавчої підготовки вчителя і необхідністю його використання як фактора формування національних та загальнолюдських цінностей; фрагментарністю змісту регіональної освітньо-культурологічної підготовки педагогів; існуючими методами, засобами, формами фахової підготовки студентів; упровадженням ефективних технологій із метою перебудови навчально-виховного процесу та перепідготовкою викладачів до їх використання тощо [1, с.97].

Кожна профільна дисципліна географічного змісту повинна спиратися на попередні фахові дисципліни. Наприклад, якщо об'єктом вивчення стає фізична географія то попередніми (забезпечуючими) знаннями виступають географічні знання з геології, картографії, загального землезнавства. У цьому, на нашу думку, полягає прояв вертикальної міждисциплінарної інтеграції навчальних дисциплін циклу фахової географічної підготовки.

У зв'язку з цим необхідністю постає те, що в основі їх викладання повинні бути враховані інтереси всіх ланок географічної науки, що вивчаються у ВНЗ і закладають базу у фаховій підготовці вчителя-географа, яка усуває формальний підхід до розвитку його компетентності, формування умінь і навичок методично правильно організувати і здійснювати навчально-виховний процес у школі. Важливо, щоб такий підхід був усвідомлений студентами якнайшвидше, з першого навчального року, не зважаючи на складність адаптації колишніх школярів до умов навчання у вищому навчальному закладі. Щодо фахових дисциплін, М.Г.Соловійова вказує на те, що їх програми забезпечують

досить високий рівень наукових знань студентів. Але викладання цих дисциплін повинно бути більше спрямовано на виховання у студентів професійних якостей. Виконання цієї вимоги залежить від специфіки кожної окремої дисципліни, її змісту, місця в навчальному плані, видів навчальних занять. Тому дуже важливо вивчити, як можуть вирішуватися у кожній із них питання професійної підготовки: краще на заняттях зі спеціальних дисциплін тільки підкреслювати необхідність застосування в педагогічній роботі учителя педагогічних проблем, що вивчаються, і вказати, як це потрібно робити у школі, чи розглядати детальніше і глибше питання шкільної географії, чи проводити аналіз підручників, атласів із точки зору якості їх наукового матеріалу та ін. Лекції і особливо практичні заняття зі спеціальних предметів своїм змістом і методикою мають сприяти вихованню у студентів педагогічних навиків, бути прикладом для майбутньої роботи вчителя в школі. Варто пам'ятати, що у всьому процесі методичної підготовки студентів проблема зв'язку географічних наук із завданнями професіоналізації – найбільш важлива і складна [3].

Фахові географічні дисципліни є наскрізними, тобто пронизують зміст усіх професійно орієнтованих дисциплін у системі підготовки майбутніх вчителів географії так як мають динамічне структурування та інтегрування елементів знань, тобто здійснюється диференціація фахової підготовки з урахуванням індивідуальних навчально-пізнавальних можливостей студентів. Отже, фундаментальні та спеціальні географічні дисципліни є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх вчителів географії, тому що:

1) мають високу професійну значущість, оскільки вирішують завдання органічного поєднання дисциплін суспільної і природничої географії в єдину цілісну систему знань;

2) їх зміст концентрує змістовно-логічне ядро цієї наукової інформації, що становить фундаментальний компонент фахової компетентності та започатковує формування професійно значущих умінь і навичок студентів;

3) розкривають внутрішню логіку процесу реалізації цілей і завдань шкільної географічної освіти: „засвоєння знань про компоненти природи, природні ресурси, удосконалення господарської діяльності людини, формування в учнів комплексного, просторового, соціально-орієнтованого уявлення про Землю на основі краснавчого, регіонального та планетарного підходів, сучасної географічної картини світу через закономірності розвитку географічної оболонки Землі, усвідомлення цілісного образу своєї країни на основі розгляду та аналізу трьох її основних компонентів – природи, населення і господарства”[2, с.16].

Отже, фахові (географічні) знання є фундаментальною основою теорії і практики професійної підготовки та розвитку фахової компетентності вчителя географії, тому кількість годин на їх засвоєння має бути чітко регламентованою, а вивчення побудоване на засадах європейської системи освіти.

Література:

1. Криловець М.Г. Фахова та методична підготовка майбутніх учителів географії: теорія і практика. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2007. – 301с.
2. Книга для вчителя географії: Довідково-методичне видання / Упорядн. Н.В.Бескова, В.М.Проценко. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 288с.
3. Соловьева М.Г. О подготовке учителя широкого профиля (географи и биологии) средней школы в педагогических институтах. – Л., 1959. – 23с.